

สถาบันเอเชียศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาเซียน

สิ่งท้าทายใหม่ และการปรับตัว

ASEAN: An Adjustment for New Challenges

บรรณาธิการ
สุริชัย หวันแก้ว
อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์

asean

คำนำ

หนังสือ "อาเชียน : สิ่งท้าทายใหม่และการปรับตัว" เป็นผลงานชิ้นแรกของโครงการ **วิจัยอาเชียนในสหสวรรษใหม่** สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับเงินทุน **สนับสนุนจากกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โครงการวิจัยดังกล่าว ประกอบด้วย**

นักวิจัย ประกอบด้วย รศ. สีดดา สอนศรี พัทธราวลัย วงศ์บุญสิน พรพิมล ตริโชติ **สุภาภรณ์** ปัทมานันท์ วัชรินทร์ ยงศิริ ญัฐพจน์ ยืนยง ดลยา เทียนทอง ชปา จิตต์ประทุม **สุภาภรณ์** ชันชัย สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี และ ทรงฤทธิ์ โพนเงิน **ที่ปรึกษาโครงการ** ได้แก่ รศ.ดร. สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์ ดร. ศักดา ธนิตกุล ดร. ปราณี ทิพย์รัตน์ และ ศ.ดร. **สุภาภรณ์** จันทวานิช และ **ผู้ช่วยนักวิจัย** คือ จีระวรรณ บรรเทาทุกข์ ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ **มณฑกานต์** อิมมามี และ นิภาพร รัชตพัฒนานกุล ทั้งนี้ ผู้วิจัยทำหน้าที่รับผิดชอบเขียนรายงาน **แต่ละส่วนของตัว และผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลและเป็นผู้จัดทำภาคผนวกทั้งหมด**

โครงการวิจัยดังกล่าว เป็นความพยายามที่จะทำความเข้าใจและศึกษาการปรับตัว **ของอาเชียนและประเทศสมาชิกทั้งหลาย เมื่อเข้าสู่สภาวะแวดล้อมและประเด็นท้าทายใหม่ๆ เพื่อให้การศึกษาวิจัย ดำเนินไปได้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น ประเด็นด้านสังคม** **วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสิทธิมนุษยชน ฯลฯ**

โครงการนี้มีเป้าหมายอีกประการหนึ่ง คือ ต้องการให้การวิจัยเป็นเสมือน "สะพาน" **การแลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งเป็นการสร้างเครือข่ายเพื่อความร่วมมือในระยะยาว ดังนั้น** **โครงการวิจัยจึงมีการประชุมระดมความคิดเห็นกับผู้ที่มีบทบาทในภาครัฐ ภาคธุรกิจ** **เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและประชาสังคม นอกจากจะทำให้การดำเนินงานวิจัยโครงการ** **นี้เป็นที่น่าสนใจและมีความรอบด้านมากขึ้นแล้ว ผลที่คาดหมายได้แก่ การส่งเสริมให้เกิด**

กระบวนการนโยบายในมิติใหม่ อันได้แก่ “การสร้างประชาคมนโยบาย” (Policy Community) ในเรื่องเกี่ยวข้องกับอาเซียนและประเทศไทย

ในนามของโครงการวิจัย ขอขอบคุณวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ คือ บุคลากรสายวิชาการ ได้แก่ รศ.ดร. กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ที่ปรึกษาสถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ (ISIS) ผศ.ดร. ประภัสสร เทพชาตรี ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษานโยบายต่างประเทศ รศ.ดร. ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผศ.ดร. ปณิธาน วัฒนายากร อ. กัลยา เจริญยิ่ง อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดร. วีระนุชเปี่ยม ผู้ประสานงานโครงการเอเชีย-ยุโรปศึกษา สกว. อ. ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ ประธานคณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา ผศ. จรัส ดิษฐาภิรักษ์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ บุคลากรจากภาครัฐ ได้แก่ คุณกฤต ไกรจิตติ ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมเศรษฐกิจ กระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น คุณนันทนา คิวะเกือ ผู้อำนวยการกองเอเชียตะวันออก 1 กระทรวงการต่างประเทศ คุณ นิตยา เจษฎาฉัตร ผู้อำนวยการกองอาเซียน 4 กระทรวงการต่างประเทศ บุคลากรสายการทหาร ได้แก่ พันเอกนพดล มังคละทน ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ กรมยุทธการทหาร นักเคลื่อนไหว/NGOs: คุณสุนัย ผาสุก ผู้อำนวยการการบริหารเครือข่ายเพื่อการเลือกตั้งเสรีแห่งเอเชีย คุณระกาวิณ ลิขณะวานิชพันธ์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและรับงานไปทำที่บ้าน (Homenet) คุณสมชาย หอมลออ เลขาธิการมูลนิธิ FORUM-Asia คุณชลิดา ทาเจริญศักดิ์ ผู้ประสานงานฝ่ายรณรงค์มูลนิธิ FORUM-Asia คุณสิริพร สะโครบานะ ประธานมูลนิธิผู้หญิง คุณชนิดา จรรยาเพศ-แบบมฟอร์ด เจ้าหน้าที่จาก FOCUS และ บุคลากรสายสื่อมวลชน ได้แก่ คุณกวี จงกิจถาวร บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ The Nation ที่กรุณาให้ข้อมูล ให้คำแนะนำ และการวิพากษ์วิจารณ์ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยอย่างยิ่ง มา ณ ที่นี้ ด้วย แต่อย่างไรก็ดี ขอบกพร่องใด ๆ ที่มีปรากฏในผลงานวิจัยชิ้นนี้ ล้วนเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของคณะผู้วิจัยทั้งสิ้น และหวังว่าจะได้รับความกรุณาแนะนำจากท่านผู้อ่านในโอกาสอันสมควรต่อไป

สุริชัย หวันแก้ว

หัวหน้าโครงการ

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
ผู้นำของประเทศต่างๆ ในอาเซียน	A
บทนำ	1
พัฒนาการความร่วมมือของอาเซียนด้านการเมืองความมั่นคง	14
อินโดนีเซีย	67
มาเลเซียสู่สหสวรรคใหม่	78
บรูไน	100
ไทยกับการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ในภูมิภาค: การตอบสนองของรัฐ	111
และภาคไม่ใช้รัฐ	
อาเซียนในสหสวรรคใหม่: ฟิลิปปีนส์	132
สาธารณรัฐสิงคโปร์	149
เวียดนาม: ยุทธศาสตร์ใหม่หลังวิกฤต	170
เศรษฐกิจลาวในวิกฤตเศรษฐกิจเอเซีย	191
พม่ากับวิกฤตการณ์ในอาเซียน	209
สิ่งท้าทายอาเซียนในสหสวรรคใหม่: กรณีศึกษากัมพูชา	236
เอกสารอ้างอิง	257
ภาคผนวก	
- ข้อมูลพื้นฐาน	269
- คำศัพท์อาเซียน	282
- ลำดับเหตุการณ์สำคัญ (Chronology)	305
- ประวัติผู้เรียบเรียง	351